

Statusrapport aksjonen *Vi tar AMS-målerne for retten!* juni 2020

Denne teksten ble først publisert som bloggpost på <http://einarflydal.com> den 11. juni.2020

Bakgrunn

Vi har nå arbeidet i to år med problemer knyttet til AMS-målerne som er innført i Norge og en rekke andre land. Forløperen til Aksjonen *Vi tar AMS-målerne for retten!* startet med innsamling til en første juridisk utredning i mai 2018 (Advokatkontoret Erling Grimstad og Einar Flydal: Smartmålerne, jussen og helsa, 2018, kan lastes ned [HER](#).)

AMS-målerne berører en rekke politiske, helsemessige, sikkerhetsmessige og miljømessige spørsmål. Vår strategi har vært først å konsentrere oss om *helse*:

Vi har regnet - og regner fortsatt - helseproblemer fra den mikrobølgede strålingen for å være den klart sterkeste innsigelsen vi kan få juridisk gjennomslag for mot AMS-målerne. Dersom vi får gjennomslag for den, trenger man ikke argumentere med personvern, sikkerhet, el.l., siden de andre innvendingene også er knyttet til AMS-funksjonen, og fordi andre automatiske kommunikasjonsformer ikke ser ut til å være tilstrekkelig brukbare eller lønnsomme.

Det er ingen hensiktsmessig juridisk strategi å gå til konfrontasjon med mange ulike argumenter på en gang. Vi har derfor tatt for oss helseargumentet. Vinner vi fram på dette, er saken vunnet.

Helseproblemene er for mange dessuten akutte, godt dokumenterte i forskning og i enkeltpersoners opplevelser, og berører mange, uansett politisk ståsted. De flyter sammen med miljøproblemene. Det har, så langt vi vet, ikke vært gjort konsekvensutredninger om helse og miljø forut for innføringen av AMS i Norge, verken av NVE eller av nettselskapene. Man har tatt for gitt at det ikke var nødvendig.

Hovedproblemet i dag er at ansvarlige strålemyndigheter ikke erkjenner helsefaren ved mikrobølget stråling. Helsemyndighetene legger til grunn at kunnskapsstatus er at det ikke er noen biologisk/medisinsk sammenheng mellom mikrobølget stråling under grenseverdiene og helsemessige reaksjoner.

Vi har derfor forøkt å finne en juridisk tilnærming hvor vi påviser at den forvaltningsmessige saksbehandlingen i slike saker er uforsvarlig, og at dagens kunnskapsgrunnlag tilsier behov for mer, og mer uhildet, faglig innsats for å avklare helsefaren ved stråling. Får vi først en åpning hvor myndighetene må overprøve veiledningen fra organ som ICNIRP (The International Commission on Non-Ionizing Radiation), må det bringes inn fagekspertise ved regelutviklingen. Det kan gi

større mulighet for å få medhold på faglig grunnlag.

(Flere grupperinger arbeider med dette målet i flere land, både i forbindelse med AMS-målere, 5G, «el-overfølsomhet» og andre tema knyttet til EMF, helse- og miljøvirkninger.)

Vi har sett at i en rekke enkeltsaker har personer klagd saker knyttet til AMS-målerne inn for NVE, OED, Forbrukerrådet, Huseierforbundet, Elklagenemnda, politiet, og andre instanser uten å vinne fram.

Aktiviteter og resultater

- **FORSØK PÅ Å FÅ REIST RETTSSAK:** Vi har fremmet en rekke krav om midlertidig **forføyning** for å stanse stengning, for å få fastslått leveringsplikten og få fastslått av helseplager ikke er en «åpenbart urimelig innsigelse» mot AMS-måler. Dette har vært hjelp til enkeltpersoner.
 - **Resultat:** Nettselskapene trekker seg hver gang for å unngå rettssak der dette slås fast. De trekker seg ved å finne praktiske løsninger som «gjør saken gjenstandsløs», dvs. fjerner problemet. Dermed unngår de at vi får fastslått at helseplager ikke er en åpenbart urimelig innsigelse» og får fastslått leveringsplikten.
- **KLAGE TIL SIVILOMBUDSMANNEN OVER SAKSBEHANDLING:** En pilotsak er anket i alle ledd helt opp til Sivilombudsmannen. Saken har tatt 1,5 år.
 - **Resultat:** Sivilombudsmannen har [avvist klagen](#) fordi embetet ikke har faglig kompetanse til å vurdere det helsemessige. Sivilombudsmannen har derimot [gitt NVE kritikk](#) for å gi folk inntrykk av at man kan få legeattest, samtidig som Helsedirektoratet jo har nedlagt forbud mot å skrive at folk kan få helseplager av AMS-målere. Men Helsedirektoratet [fastholder forbudet](#). Undersøkelser vi har gjort, viser at utfallet ville bli det samme også av en klage til Riksrevisjonen: etaten mangler kompetanse til å foreta en faglig vurdering av helsesiden. Heller ikke domstolene har kompetanse til å overprøve de medisinskfaglige vurderingene til DSA. Om denne saken tas videre eller avsluttes, er ikke avgjort.
- **OPPLYSNINGSARBEID OG RÅDGIVNING** (eposter, telefoner, bloggposter, maler, m.m.)
 - **Resultat:** Stadig flere kjenner til problematikken rundt AMS-målerne og EMF generelt. Det viser seg i antallet henvendelser, i boksalg, i leserinnlegg i aviser og kommentarinnlegg. Antallet fritak fra AMS er ukjent. Antall som nekter å skifte ut gammel måler er ukjent.
- **DOKUMENTASJON AV HELSEVIRKNINGER og BESKYTTELSESTILTAK:** I tillegg til det som fins internasjonalt av dokumentasjon, har vi både før og ved siden av aksjonen igangsatt diverse prosjekter for å utvikle og samle god norskspråklig / nordisk dokumentasjon på helsemessige, miljømessige og andre konsekvenser av den type mikrobølget stråling som AMS-målerne produserer.

Arbeidet hemmes av at nettselskapene og produsentene verken gir oss adgang til målere eller til teknisk dokumentasjon for test i lab, og at myndigheter har pulverisert ansvaret for å framskaffe dokumentasjon.

 - **Resultater:**
 - Flere *omfattende samlinger/omtaler av forskningsbelegg* er utarbeidet i perioden på skandinaviske språk (Grimstad og Flydal 2018, Firstenberg 2018, Flydal og

Nordhagen 2019, Halmøy og Kåss 2018) uavhengig av aksjonen. (Se også Horsevad 2015).

- Omfattende *analyser av hvordan grenseverdier fastsettes* gjennom en prosess som fungerer som bolverk for trådløsbransjen, foreligger (Flydal og Nordhagen (red.) 2019, Flydal og Nordhagen 2020).
- *Samling av personers egne erfaringer* med AMS-installasjon foreligger ([HER](#)).
- For en samling engelskspråklige særlig relevante *forskningsrapporter og ekspertvitneprov* om helsevirkninger av AMS-målere, se [bloggpost 27.12.2019](#).
- *Målerapporter*:
 - Måling av elektromagnetiske felt – Bruk av neodym-magneter for å stoppe stråling fra AMS, EMF-Consult AS, Rapport, 16.03.2020 (omtale og nedlasting [HER](#))
 - Det foreligger en rekke dommer i Frankrike der målere er pålagt fjernet av helsehensyn, og i USA av hensyn til sikkerhet. I enkelte land er AMS-målere gjort frivillig av personvernens hensyn.
- **Pågår** (også prosjekter utenfor aksjonen er tatt med):
 - *Målere uten kommunikasjonsmodul*: Mulige årsaker til helseplager fra AMS-målere uten trådløs kommunikasjonsenhet
 - Testresultater om skitten strøm og andre mulige årsaker, og om bruk av filtre / ferritt-ringer, EMF-Consult AS, rapport(er) *under utarbeiding* vil komme høsten 2020
 - *Medisinsk undersøkelse*: noen eksperimenter pågår.
 - *Intervjuer med AMS-rammede*: video er under ferdigstilling (Filmduken AS).
 - *Dokumentasjon om biofysiske virkninger av EMF*: (del av bokprosjekt)
 - *Personvern*: utredning (prosjekt ved *Stopp smartmålerne!*)
- **GEBYRER FOR KUNDER UTEN AMS**: De fleste nettselskapene pålegger et avlesningsgebyr for kunder uten AMS. Gebyret brukes som pressmiddel fra nettselskapenes side, sammen med trusler om stegning av strøm. NVE har i flere skriv redegjort slik at nettselskapene tolker det som at de har rett til avlesningsgebyrer, mens våre advokater tolker det som om loven ikke gir noen slik adgang. En rekke klager er fremmet, samt oppfordringer til avklaring. I en høringsuttalelse tiltrådt av mer enn 2.600 personer understrekes det at slike ekstra kostnader for å ivareta sin helse ikke må hjemles i ny forskrift som er under utforming ([bloggpost 18.05.2020](#)).
- **Resultat**: Flere nettselskaper har redusert eller fjernet avlesningsgebyrer. Flere selskaper hevder fortsatt å ha rett til slikt gebyr som en «særtjeneste».
- **Pågår**: Klager er til behandling, avklaringer pågår, vi avventer svar, både hva gjelder gebyrer etter dagens regelverk, og hvordan tariffene utformes i ny forskrift.
- **NYE INITIATIVER** er under oppstart. De vil ikke bli omtalt ennå.

Økonomi

Den økonomiske oversikten under tar for seg økonomien fra starten av innsamlingsaksjonen *Vi tar AMS-målerne for retten!*, det vil si ca. 1.6.2020.

Aksjonen *Vi tar AMS-målerne for retten!* samlet høsten 2019 inn tilsagn på 3 millioner NOK til det juridiske arbeidet, hvorav 805.179 NOK så langt er innbetalt. Vi har fått refundert saksomkostninger på i alt 100.000 NOK av våre utgifter til advokatbistand.

Det går fram av oversikten at vi totalt har brukt 333 064 NOK, dvs. litt over 10% av forpliktelsene som er mottatt fra giverne.

Pengene står på konti hos Foreningen for EMF-reform. Foreningen tar ingen form for vederlag for dette. Renter tilfaller aksjonen. Foreningen har ikke egne utgifter eller inntekter, og foreningens konti er ikke i bruk til noen andre formål. Foreningens årsberetning og regnskap viser 0 NOK i omsetning. Einar Flydal og Else Nordhagen utgjør foreningens styre.

Aksjonen har således fortsatt godt med midler, og det haster ikke med å betale inn utestående forpliktelser. Alle bidragsytere vi har epost- eller mobilnummer til, vil bli varslet om utestående så snart vi rekker.

Status per 1. juni 2020:

Status 1.6. 2020	innbetalt	netto brukt	innestående	utestående hos giverne
til aksjonen:	805.179	333.064	472.115	2.631.645
til bevisutvikling	132.200	85.590	46.610	0
Summer	937.379	418.654	518.725	2.631.645

Strategier og anbefalinger

En rettsstat baserer seg på at ansvarlige parter i konflikt har et felles ønske om å avklare det rettslige. Slik har det ikke vært i AMS-saken - trass i forsøk fra vår side på å få til et samarbeid om dette: Nettselskapene og NVE gjør det de kan for å forhindre at det kommer opp noen saker om helse og nettselskapenes leveringsplikt. Helsedirektoratet hjelper til.

Aksjonen *Vi tar AMS-målerne for retten!* vil ikke føre noen rettssak med mindre vi er temmelig sikre på å vinne. Taper vi, gjør vi det vanskeligere for neste forsøk. Vi vil heller ikke føre saker som ikke får noen konsekvenser: det er bortkastede penger.

Vi er inne i et juridisk spill om posisjoner. Derfor tar det tid å få AMS-målerne for retten, og vi bruker flere virkemidler. Og derfor fraråder vi mange å kjøre saker for retten.

Her følger våre strategier, forklaringer og anbefalinger - utover det som er redegjort for over.

1. Gebyr for ikke å ha installert AMS-måler:

Vi anbefaler at man betaler gebyr, men tar forbehold om at det vil bli krevd tilbakebetalt.

Vi har konsekvent frarådet folk å nekte å betale gebyrer, og i stedet vente på at spørsmålet om gebyrer løses gjennom advokatens korrespondanse med NVE. Vi har rådet folk til heller å betale, men varsle nettselskapet at betaling skjer med forbehold om at pengene vil kreves tilbake når det blir klart grunnlag for det. Grunnene er flere:

- Det viktigste er om de som ikke har installert ny måler med AMS, må betale ekstra gebyrer *i framtida*. Derfor har vi brukt mye ressurser på dialogen med NVE/RME, og på

høringsuttalelsen som gjelder det nye tariffsystemet som er under utforming ([bloggpost 18.05.2020](#)).

Vi har likefullt engasjert oss en del i dagens gebyrer, og sendt inn flere klager, påpekninger av urimeligheter og ønsker om at NVE/RME gir tydeligere svar (se f.eks. [bloggpost 28.02.2020](#)). Da kunne mange spares for betydelige belastninger. Men svar lar vente på seg. Forklaringen er nok at NVE ikke ønsker å ramme sitt eget AMS-prosjekt, og har lovet nettselskapene mer enn NVE kan holde utfra loven.

Vi har fremmet følgende syn:

- Å nekte å betale gebyr bringer folk inn i inkassosaker, saker for EI-klagenemnda, møter i forliksrådet m.m. der de saken vurderes utfra nettselskapenes adgang til å ta betalt for *særtjenester*, ikke utfra om et slikt gebyr faktisk er å betrakte som en særtjeneste etter dagens forskrift. Det er dette vi har bedt NVE/RME gjøre klart, ettersom tidligere skriv har skapt feiloppfatninger hos nettselskapene. Fram til dette er avklart kommer nettselskapene til å kreve gebyr, fordi deres oppfatning er at det har de krav på.
- Vår oppfatning er at dersom nettselskapene overhodet har krav på noe gebyr, har de bare krav på et langt mindre gebyr, med mindre de faktisk må ut for å lese av, noe de ikke har hatt behov for annet enn i helt spesielle tilfeller de siste 50 år.
- Vi tolker NVE/RME sine skriv klart slik at vi har rett i vår oppfatning. Vi ser at flere nettselskap har en liknende oppfatning og har derfor satt gebyret kraftig ned eller fjernet det helt.
- NVE kommer før eller siden til å svare, og da er det - forutsatt at vi får rett - anledning til å kreve beløpet tilbake. Det er 3 års foreldelsesfrist for hvert enkelt krav om betaling.

2. Begrunnelser for å nekte AMS-måler

Det fins mange argumenter mot AMS-målere (og mange for). Blant argumentene imot, er personvern, personsikkerhet, samfunnssikkerhet og EU-integrasjon. Vi anbefaler likevel at eneste begrunnelse som brukes for å nekte AMS-måler, er helserisiko. Nedenfor forklarer vi hvorfor.

Vi har regnet - og regner fortsatt - helseinnsigelser for å være den klart sterkeste innsigelsen vi kan få gjennomslag for. Dersom vi får gjennomslag for den, trenger man ikke argumentere med personvern, sikkerhet, el.l.. Fordi de andre er så politisk preget, mens helse bygger på vitenskapelige fakta og skal gå foran alt, har vi derfor villet ta den kampen først, og dernest vurdere andre begrunnelser.

For å få en klar dom er det viktig at sakene er så enkle som mulig, og ikke bruker en rekke ulike argumenter. Det kan svekke saken. Vi støtter derfor så langt ikke andre begrunnelser ved å bruke innsamlede midler på dem eller gi dem advokathjelp. Vi håper at saker med slike andre begrunnelser ikke blir ført, fordi tap vil kunne skade mulighetene for å vinne fram i arbeidet mot AMS-målerne.

Det er en klar adgang til å få fritak etter forskriften utfra at installasjon av AMS-måler er til «vesentlig dokumentert ulempe», Dette tolkes av NVE (som "eier" forskriften og har "tolkningsrett") som at det kun kan gjelde helse, dvs. *akutte* helseplager, og at slike plager må dokumenteres med uttalelse fra helsepersonell (lege eller psykolog). Påviselig høyere helserisiko over tid dokumentert i generell forskning avvises med henvisning til grenseverdiene og forsikringer fra DSA om at «kunnskapsstatus» er at ikke helseskader kan påvises under grenseverdiene.

I samsvar med dette har Helsedirektoratet gjennom forskriftsfestet instruks forbudt leger å utstede

slike attester som kreves. At disse to forholdene står i motsetning til hverandre, har Sivilombudsmannen nylig pekt på overfor NVE, men det er likefullt fortsatt slik. (Se referanser over.) Det foreligger også tre juristvurderinger som konkluderer med at et slikt forbud ikke er lovlig (Grimstad, Østby Aarskog og Schjødt, alle [HER](#)).

En del leger skriver uansett ut slike attester og NVE har instruert nettselskapene om å ha en romslig fritakspraksis. I praksis gir nettselskapene fritak på uttalelser fra helsepersonell om at pasienten *har gitt uttrykk for helseplager fra sendere*.

3. Rettssak om helseargumentet og leveringsplikten

Nettselskapene viker konsekvent unna, for de har forstått at helseproblemet er reelt og at en rettssak vil vise at de ikke har rett til å true med å stenge strømmen når innvendingen mot å skifte måler er basert på helseplager. De har felles strategi og felles advokat. Denne strategien har derfor ikke ført fram (selv om ett nettselskap måtte dekke en vesentlig del av våre kostnader for å slippe unna).

Vår strategi har vært å bruke *krav om midlertidig forføyning* til å få reist en rettstvist for domstolen der domstolen må vurdere

1. om nettselskapene har adgang til å stenge strømmen dersom innsigelsen mot skifting av måler ikke er åpenbart urimelig, og
2. om innsigelse basert på helseplager er åpenbart urimelig.

Vår vurdering er at en domstol ville gi oss rett på begge punkter, og nettselskapet ville sitte med bevisbyrden i saken, dvs. måtte bevise at innsigelser basert på helseplager er «åpenbart grunnløse». For å reise en slik sak, må det foreligge en sikringsgrunn, og man må følge opp med en rettssak. Man må regne med å bli ansvarlig for motpartens kostnader ved tap, dvs. både prosesskostnader og følgekostnader av forsinkelser.

Nettselskapene og NVE/RME (der samme person som har ledet AMS-prosjektet bedømmer klager mot det og skal løse flokene) har åpenbart den samme vurdering av hvem som vil vinne en slik sak. De forstår at et tap ville åpne for at de mister stengningstrusselen som våpen, og at helseplager ville bli godtatt som en «*ikke åpenbart urimelig innsigelse*» og åpne for et skred av fritak.

Nettselskapene har derfor i alle saker vi har forsøkt å få reist, veket unna på ulike måter tidlig eller litt seinere i prosessene slik at saken ble «gjenstandsløs»: Nettselskapene har gitt fritak, plassert AMS-måler et annet sted utenfor tomte, el.l. Vi har dermed ikke fått reist noen slik sak.

For å få reist slike saker for domstolen må vi derfor gjøre det vanskeligere for nettselskapene å trekke seg. Noen slike alternativer følger.

4. Rettslige skritt som gjør det vanskeligere for nettselskapene å «feige ut»

Vi arbeider med flere andre angrepsmåter. Her går vi gjennom noen. *Passer du inn, så gi beskjed! Kanskje vil vi svært gjerne få føre din sak - kostnadsfritt for deg.*

Generelt er det den som krever en forandring som har bevisbyrden. Skal nettselskapet få bevisbyrden, må det fremmes krav om midlertidig forføyning. Det kan gjøres på flere måter - fortsatt utfra helseargumentet:

a) Krav om fritak uten legeattest

Konsekvensen av en dom i vår favør, vil være at fritak kan gis uten at det foreligger legeattest.

Dessuten vil virkningen av Helsedirektoratets forbud svekkes.

I en situasjon der det foreligger stengningstrussel kan man kreve midlertidig forføyning utfra helseargumentet, selv om man ikke har legeattest. Da må man ha forsøkt å få attest, og gjerne bedt om en uttalelse fra legen om at han/hun ikke kan skrive ut en attest pga. Helsedirektoratets forbud.

Symptomene på helseplager bør helst være tydelige eller dokumenterte på annen måte. Nettselskapene kan også her velge å vike unna, men konsekvensene er større.

En slik sak vil vi vurdere å støtte når prosesskrivet er sendt og nettselskapet opprettholder stengningstrusselen. Vi har laget en mal for prosessvarsel ([bloggpost 22.01.2020](#)). Du kontakter oss dersom nettselskapet opprettholder stengningstrusselen eller alt har stengt strømmen. Vi vurderer så om du bør trekke saken før det påløper kostnader, eller om vi trer inn og kjører saken for deg.

b) Reise sak mot nabo med AMS-måler

Dersom nettselskapet velger å vike unna, f.eks. ved å fjerne kommunikasjonsfunksjonen i naboens AMS-måler, vil det åpne for at alle kan kreve naboers AMS-målere gjort tause på samme vis.

I situasjoner der man har fritak, men plages av naboens AMS-måler kan man reise sak mot naboen for å ramme nettselskapet. Du snakker med naboen om dette. Han/hun bør være inneforstått, og skal slippe krav eller kostnader. Dere må bo på ulike tomter.

Vi ønsker kontakt med folk som er i en slik situasjon! Ta kontakt via Hjelp- og kontakt-skjemaet i menyen [HER](#).

c) Andre strategier

Dette er strategier vi ikke ønsker å fortelle om ennå.

5. Begrunnelser for å nekte utskifting av gammel måler overhodet

Nettselskapet har i prinsippet rett til å sette hva som helst i ditt sikringsskap, men ikke dersom det krenker lover, helse eller miljø. Det fins eksempler på feilinstallasjoner og jordingsfeil som skaper store helseproblemer etter installasjon, selv om målerens AMS-sender er fjernet. Utover dette har vi per i dag ikke grunnlag for å hevde at målerne skaper helseproblemer annet enn for folk som uansett ikke tåler selv svake transformatorer (strømforsyninger) i huset. Vi arbeider med kartlegging, men saboteres av nettselskapene og måler-produzentene.

NVE har i skriv presisert at *en måler uten kommunikasjonsfunksjoner for å rapportere målerdata ikke er en AMS-måler*. NVE gjør det dermed helt klart at *nettselskapene har ikke plikt til å skifte ut måler når det foreligger fritak fra AMS*. Men nettselskapet har rett til å installere utstyr i sikringsskapet, så langt andre lovforhold ikke skulle være i veien, og har åpenbare driftsmessige grunner for å ønske å gjøre det. Dermed blir det opp til dialogen med nettselskapet om du vil forsøke å få gjennomslag for å beholde analog måler. Flere nettselskap lar enkelte beholde gammel måler.

Går ikke dette, blir spørsmålet om det fins legitime og saklige grunner for å motsette seg å skifte ut gammel måler overhodet. Vi ser på dette nedenfor:

I en rekke tilfeller viser det seg at folk får helseplager selv om den nye måleren blir installert uten AMS-funksjoner ved at trådløs-funksjoner stenges/fjernes, eller at trådløsfunksjonene fjernes etter

installasjon og klage over helseplager og fritak.

Det kan tenkes flere årsaker til at folk får slike helseplager, og hva som er rett årsak er svært krevende å finne ut av. Det er viktig å orientere seg om disse andre mulighetene og fjerne disse årsakene før man trekker den konklusjonen at det må være *den nye måleren* som er årsaken.

Det er viktig å innse at kilder som man tidligere fant var uproblematiske og ikke reagerte på, seinere kan bli en belastning man ikke tåler. Strålekilder bør derfor vurderes på ny selv om man mener at "dette er noe man alltid har tålt" (se pkt e under).

Våre engasjerte konsulenter har forsøkt å få nødvendig informasjon fra nettselskaper, importselskapene og produsenter, for lettere å kunne vurdere hva som kan være årsakene i det enkelte tilfelle, men den vil de ikke utlevere. Selv om myndigheter har krav på å få utlevert relevant informasjon og utstyr for test, er Justervesenet (som NVE og nettselskapene viser til) ikke i stand til å fortelle hvilke myndigheter som kan forlange slikt utlevert (epost til EFlydal 10.06.2020).

Vi får bare testet utstyret ved å lure oss til det, bak nettselskapenes rygg. Det er derfor vanskelig å vurdere hvilke årsaker som er mest sannsynlige, og vanskelig å hjelpe dem som virkelig rammes.

Det betyr at *den enkelte bør gjennomgå mulighetene som er nevnt under, og se hvilke som man kan sjekke og utelukke - før man trekker den konklusjon at den nye måleren uten kommunikasjonsenhet er kilde til helseplager.*

Mulighetene under er dels basert på bransjekunnskap, dels på målinger, dels gjetninger:

a) Mulige andre sendere i måleren?

Det er en mulighet for at det fins andre sendere i måleren som ikke blir slått av selv om kommunikasjonsmodulen fjernes:

AMS-målere kan inneholder en rekke sendere/antenner for å kunne kommunisere med ting i huset, eventuelt også PLC-modul for å kommunisere over strømmettet. Det er normal bransjestrategi å legge inn slike ekstra moduler for mulige nye funksjoner. Så langt vi vet, fins det ikke undersøkelser eller målinger som viser at slike fins eller er virksomme, men så lenge vi ikke får tilgang til dokumentasjon som kan bekrefte eller avkrefte om slike fins, eller om installasjons- og oppdateringsprosedyrene er slik at de ikke kan være slått på, kan vi ikke vite.

Vi forsøker fortsatt å få undersøkt dette, og ber om at folk som har god teknisk dokumentasjon, installasjonsinstrukser eller målere å avse, tar kontakt (gjærne anonymt) under Hjelp og kontakt i menyen [HER](#).

b) "Skitten strøm" produsert av målerens strømforsyning

Vi har fått utført noen tester, og så langt har vi ikke funnet grunn til å tro at AMS-målerne produserer skitten strøm mer enn andre små strømforsyninger som de fleste har i sine hus. Nivåene vi har funnet fra måler, er svært lave.

Siden ikke bare signalstyrke har betydning, men også hvilke frekvenser som dannes av pulser i den skitne strømmen fra strømforsyningen, kan det likevel ikke utelukkes at skitten strøm fra måleren kan ha en virkning for enkelte eller i spesielle tilfeller.

Siden de helsemessige konsekvensene er så store mens det er svært vanskelig å komme til bunns i, gir det grunnlag for føre-var-tilnærminger så lenge det ikke er skikkelig undersøkt.

Vi fortsetter å undersøke dette, og ber om at folk som har god teknisk dokumentasjon, installasjonsinstrukser eller målere å avse, tar kontakt (gjærne anonymt) under Hjelp og kontakt i menyen [HER](#).

c) "Skitten strøm" produsert *utenfor* målerens strømforsyning:

Strømmålere vil ikke filtrere bort skitten strøm som lages i huset, eller som kommer inn gjennom strømmettet fra kilder utenfor huset. Dette gjelder både gamle analoge målere, gamle elektroniske og de nye AMS-målerne. Kilder til skitten strøm er det normalt mange av, både innenfor og utenfor huset. Økt bruk av strøm, f.eks. til ladestasjoner for el-biler, fører til mer skitten strøm med markerte pulser.

I flere tilfeller er det funnet at det som beboeren selv trodde var helseplager fra skitten strøm fra ny måler (uten kommunikasjonsmodul), var helseplager fra skitten strøm fra andre kilder.

Skitten strøm som man tidligere tålte, kan man plutselig bli ømfintlig for, se pkt. e).

Tiltak nr. 1 er derfor å fjerne kilder til skitten strøm i huset og se om det gjør en forskjell, få målt, og evt. få installert filtre i sikringsskapet for å fjerne skitten strøm som kommer inn i huset. Foreningen for el-overfølsomme, FELO (<http://felo.no>), formidler en filterløsning basert på ferritt-ringer. EMF-Consult og andre firma som spesialiserer seg på måling og skjerming, har ulike slags filtre. Kostnader til slike filtre kan bli betydelige. FELOs filter må monteres av elektriker. Virkningen bør måles av fagfolk. Virkningen av filtre kan endre seg med endring av hva som knyttes til strømmettet.

For hjelp på dette området, kontakt profesjonelle målefirma (se FELOs nettsider for navn). Vi har ingen aktiviteter på dette området.

d) Jordingsfeil og sterke elektriske felt i huset

I flere tilfeller er det funnet at det som beboeren selv trodde var helseplager fra ny måler (uten komm.modul), var helseplager fra sterke elektromagnetiske felt i huset ellers. Det kan være fra lange skjøteledninger, dimmere, uskjærmede stålampere, wifi-sendere i TV eller fjernkontroll eller varmekabler, wifi-rutere, gamle varmekabler, osv.

Det er flere ganger funnet jordingsfeil i slike hus, og at problemene forsvinner eller blir mindre når feilene rettes. Se også pkt. c) under.

For hjelp på dette området, kontakt profesjonelle: Se [EMF-Consults nettsider](#) for en liten gratis lærebok om slike kilder og om mulige tiltak. Flere firma selger måleutstyr. Elektroinstallatører sjekker og utbedrer jordingsfeil og kan skifte ut ledninger til skjærmede kabler.

e) Overskridelse av terskelverdier

Helseplager fra EMF dukker gjerne opp etter en periode med ekstra stor belastning. Man opplever at plutselig er det noe nytt man reagerer på.

Det har i flere tilfeller skjedd etter installasjon av AMS-måler at personer som tidligere ikke hadde noen helseplager fra EMF og ikke kjente til slike problemer overhodet, har fått helseplager fra flere ulike EMF-kilder - selv etter at sendemodulen på måleren er fjernet.

Man snakker da om at en "terskelverdi" er overskredet, og så er man blitt el-overfølsom, kanskje for resten av livet. Derfor må man også forsøke å undesøke kilder som fins ellers i huset (se punktene over), før man konkluderer med at man reagerer på måleren, også etter at senderen er fjernet. (Lær mer om *terskelverdier* og hvordan man kan bli overfølsom og syk av terskeloverskridelser i [bloggpost 24.10.2015](#).)

For hjelp på dette området, kontakt miljømedisinere eller folk i alternativbransjen. Vanlige medisinere har ingen opplæring og ingen kunnskap om slikt, og norsk helsepolitikk er at det ikke går an. Kontakt også FELO, foreningen for el-overfølsomme, (<http://felo.no>).

f) Samspillseffekter med andre miljøstressorer

EMF er en type miljøstressor, altså en miljøgift. Det er normalt sterke samspillseffekter mellom miljøgifter: er flere tilstede samtidig, blir man gjerne mer ømfintlig for hver av dem. Det er derfor lurt å redusere belastningen fra alle. Dette gjelder ikke bare ulike miljøstressorer, men også ulike kilder:

Det er lurt å redusere antallet kilder til EMF-eksponering der man oppholder seg. Noen gjør det ved å slå av strømkurser i sikringsskapet om natta, andre ved bare å ha strømmen - eller elektrisk utstyr som kjøleskap eller datautstyr - tilkoplest når det er mest nødvendig. (Og av hensyn til insekter og annet miljø, også der man *ikke* oppholder seg.)

En spesiell variant samspillseffekt kan dannes som "konstruktiv interferens", dvs. av radiobølger forsterker seg i visse situasjoner. Slike mønstre (som omtales i 5G-boka av Flydal og Nordhagen, 2019), oppstår spontant og er svært vanskelige å forutsi eller finne fram til. Man kan finne fram til slikt ved prøving og feiling, ved å fjerne en og en kilde, eller omvendt: fjerne alle og slå på en og en.

For hjelp på dette området, kontakt miljømedisinere eller folk i alternativbransjen. Vanlige medisinere har ingen opplæring og ingen kunnskap om slikt, og norsk helsepolitikk er at det ikke går an. Kontakt også FELO, foreningen for el-overfølsomme, (<http://felo.no>).

g) Ekstra sterk overfølsomhet for EMF

Enkelte personer er særdeles sterkt el-overfølsomme og får sterke fysiske og/eller psykiske reaksjoner på eksponering.

Det er ikke mulig å begrunne at ekstra sterkt el-overfølsomme *ikke* kan få vesentlige helseplager av en ny strømmåler, selv om målinger ikke viser skitten strøm av betydning, selv om man ikke har gode biofysiske forklaringer på hvorfor noen reagerer så kraftig.

Når konvensjonelt utdannet medisinere ikke finner andre medisinske forklaringer, henvises de til psykiatrien, dvs. gjerne til *kognitiv terapi*. Slik behandling kan ha noe, men normalt svært liten virkning i forhold til mer håndfaste tiltak:

Man bør i første rekke forsøke å fjerne kilder, komme seg på avstand fra kildene, eller skjerme seg mot kildene - og se om det hjelper. Det fins også kostholdsråd m.m. som skal være nyttige for noen. (Se EUROPAEM 2016-retningslinjene, som du finner [HER](#)).

Slik ekstra sterk overfølsomhet ikke er akseptert som biofysisk forklaring av norsk helsevesen, men forklares som angst (nocebo). Det kan man få legeattest på, og det er ikke noe forbud fra Helsedirektoratet mot å skrive ut attester på dette. Tvertimot: det er en legitim grunn for fritak. Så man skal da få fritak for AMS, dvs. for den trådløse kommunikasjonsfunksjonen.

Det er ikke å anbefale å starte rettssak for å beholde gammel måler

Siden bevissituasjonen er så vanskelig, og siden de fleste som opplever, eller frykter, helseplager fra ny måler uten trådløs kommunikasjon, sannsynligvis faller inn under punktene a) til f) over, har vi ikke villet ta på oss å gå til sak på dette grunnlaget for noen:

Vi mener det er for vanskelig å få gjennomslag i retten, og et tap vil lett skade arbeidet mot AMS-målerne for alle. Det hjelper ikke å *ha* rett hvis du ikke også *får* rett.

Vår holdning her kan endre seg underveis i løpet videre.